

DL. GOE • VIZITĂ MOMENTE ȘI SCHIȚE

Ediție princeps: *Opere complete*, vol. I-III (*Nuvele și povestiri; Momente, schițe, amintiri; Teatru*), Editura Minerva, 1908.

Ediții critice: *Opere*, vol. I-III. Ediție îngrijită și introducere de Paul Zarifopol, Editura Cultura Națională, 1930-1932; *Opere*, vol. IV-VII, Ediție îngrijită de Șerban Cioculescu, Fundația pentru literatură și artă, București, 1938-1942; *Opere*, vol. I-IV: *Nuvele, Povestiri, Amintiri, Versuri, Parodii, Varia*. Ediție critică de Al. Rosetti, Șerban Cioculescu, Liviu Călin, Editura pentru Literatură, 1959-1964.

Textul a fost adaptat normelor ortografice în vigoare azi, aprobate de Academia Română.

Au fost respectate particularitățile fonetice și de lexic proprii lui I. L. Caragiale.

Ediție îngrijită, tabel cronologic
și opinii critice
de Valeria FILIMON



CUPRINS

25 DE MINUTE.....	5
TEMĂ ȘI VARIATIUNI.....	9
UN PEDAGOG DE ȘCOALĂ NOUĂ.....	12
ULTIMA ORĂ!.....	20
AMICUL X.....	24
DE ÎNCHIRIAT.....	28
PROCES-VERBAL.....	31
URGENT.....	34
DL. GOE.....	38
VIZITĂ.....	42
TRIUMFUL TALENTULUI.....	46
PETIȚIUNE.....	50
LANȚUL SLĂBICIUNILOR.....	55
TREN DE PLĂCERE.....	59
ATMOSFERĂ ÎNCĂRCATĂ.....	65
TEMPORA.....	69
FIVE O'CLOCK.....	72
HIGH-LIFE.....	76
MICI ECONOMII.....	80
INSPECȚIUNE.....	84
AMICI.....	91
TELEGRAME.....	96
CĂLDURĂ MARE.....	102
BÛBICO.....	106
C.FR.....	111
MITICĂ.....	115
LACHE ȘI MACHE.....	120
MOFTUL ROMÂN.....	123
JERTFE PATRIOTICE.....	126
ARENDAȘUL ROMÂN.....	129
DESPRE COMETĂ.....	131
DASCĂL PROST.....	136
PREMIUL ÎNTĂI.....	140
BACALAUREAT.....	145
CELE TREI ZEIȚE.....	148
INFAMIE.....	150
BENE-MERENTI.....	153
TABEL CRONOLOGIC.....	155
OPINII CRITICE.....	164

Editor:

Valeria FILIMON

Coordonare grafică:

Liviu Constantin CHIȘCARIU

Coperta:

DONE Stan

Copyright © Editura AGORA București, 2014
Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin
Editurii AGORA, București.

ISBN 978-973-7744-66-1

25 DE MINUTE...

„... Fiți toți joi în gară la-nălțimea patriotismului vostru, care nu s-a dezmințit niciodată, mai ales în așa plăcute, putem zice chiar fericite ocazii!

Cetățeni!!

Săptămâna viitoare este o zi solemnă pentru orașul nostru!!!”

Astfel se-ncheia proclamația adresată de câteva zile de părintele orașelului Z... către administrații săi, afișată pe cale publică și reprodusă în capul ziarului oficios „Sentinela Ordinii” cu acest frumos *motto*:

„Evenimentele mari fac totdeauna să tacă micile pasiuni!”

Toată lumea era în adevăr plină de entuziasm, deși „Drapelul Libertății”, dirijat de decanul avocaților, își termina articolul său de fond cu cuvintele:

„... Vom căuta să fim cât se poate mai parlamentari. În zadar mișei de la Primărie convoacă lumea la gară! Declarăm sus și tare că joi nu va fi entuziasm, ci numai o meschină și dezgustătoare paradă oficială. Să înceteze dar cu infamele lor mistificațiuni!... Săptămâna viitoare nu poate fi o zi solemnă; ea nu va fi decât un moment trist pentru concetățenii noștri!”

Directorul, care era însărcinat a gera afacerile prefecturii, – districtul navând deocamdată titular, – la citirea acestor șiruri răutăcioase, a șoptit cu zâmbetul său diplomatic:

– Om vedea!

Joia mult așteptată a sosit. Vodă și Doamna, plecând în străinătate, trebuie să se oprească douăzeci și cinci de minute în gara din marginea orașelului Z... De dimineață, peronul gării, decorat cu împletitură de brad, cu marca județului, stegulețe tricolore și covorul cel roșu al Primăriei, este înțesat de lume – garnizoana, garda civică, școalele, autoritățile, notabilii și cât public a mai putut încăpea.

Directorul a plecat de la șapte de-acasă spre a lua, împreună cu primarul, cele din urmă dispozițiuni la fața locului. Nevasta lui a rămas să se gătească și să vie mai târziu la gară cu copiii și cu amicul. Amicul este un profesor foarte tânăr, care locuiește la directorul de un an de zile; el dă și lecții la copii și redijează „Sentinela Ordinii”; e băiat bun și scrie minunat: se dă ca aproape pozitiv că tot el a scris proclamația.

Acum tot e gata... Directorul se duce la o extremitate a peronului și-și aruncă privirile la mulțimea adunată până în cealaltă extremitate... Atunci

îi clipesc de departe în minte cuvintele „Drapelului”, și-și mângâie favoritele cu mulțumire...

Dar sunt zece fără zece... și cocoana nu mai vine... Ce să fie? Trenul domnesc s-a anunțat de la stația apropiată... În patru minute trebuie să fie aici... Toți ochii joacă între ceasornic și capătul liniei... Încă trei minute... Două... Un minut... S-aude zeierul cald...

– La o parte, domnilor! zice grav șeful gării potrivitându-și bine șapca roșie.

Iată-! Pieptul lat al locomotivei s-arată la cotitura liniei. Arătarea crește, crește mereu, sforăind semeată și alunecând cu eleganță maiestooasă către peron. Cazanul fierbe, fanfara țipă, școlarii intonează imnul – un concert monstru... Vagonul domnesc intră la peron. Un freamăt furnică de colo până colo prin mulțime. Deodată, și glasurile copiilor și țipetele trâmbițelor și clocotitura norului fierbinte care se smacină captiv în pânțele mașinii sunt acoperite de urale zguduitoare... Trenul se oprește, conform programei oficiale, la zece ore precise; suveranii cobor din vagon cu suita, iar consoarta directorului n-a sosit încă!

Se face prezentarea autorităților și notabililor, după care Vodă trece între bărbați, iar Doamna între dame.

Întâiul clopot! Directorul, foarte nervos, mână un vătășel călare s-aducă numaidecât pe cocoana, pe copii și pe domnul profesor.

Măria sa Doamna e foarte veselă de conversația damelor; dar dumnea-lor o iau repede și se-ntind la vorbă... Una o povățuiește pe Doamna să se păzească pe drum de răceală:

– Nu te juca, soror! boala n-alege.

Doamna mulțumește de binevoitoarea povață și asigură că s-a-ngrijit bine, a luat haine d-acasă... În acest timp, directorul tremură de neastâmpăr.

Al doilea clopot! Măriile lor fac un pas înapoi pregătindu-se să se suie... Directorul, asudat și înecat de emoție, s-apropie să ție un discurs. Lui Vodă:

– Măria-Ta!... nu plecați!... nu trebuie să plecați!... D-abia al doilea clopot a sunat; n-a sunat nici măcar al treilea!... A! dacă ar fi sunat al treilea atunci aș înțelege să vă grăbiți... Dar nu! Și chiar să fi sunat al treilea... să zicem!... n-aveți grije: nu pleacă trenul fără Măriile-Voastre... s-a dat ordin în consecință!... Așadar, având aceasta în vedere, cu onoare sunteți invitați să binevoiți a lua în considerațiune... că acest district, acest oraș, în fine toți concetățenii noștri v-au iubit atât și au făcut sacrificii!...

Apoi, cu mai multă căldură, Doamnei:

– Să nu plecați măcar Măria voastră!... N-a venit încă toată lumea!... mai sunt dame, mai sunt copii, mai sunt amici, cari ar dori să vă vază ca pe o mamă!

Vodă, zâmbind foarte bucuros, zice:

– Mai stăm, mai stăm, domnule Director.

– Mersi! răspunde acesta în culmea emoției.

Și, lăsând pe suverani, aleargă la capătul peronului, se suie în picioare pe o bancă și se-nalță în vârful deștelor, făcând către șoseaua dinspre oraș semne violente cu batista. În adevăr, pe șosea vine o trăsură în goană, urmată de un vătășel călare.

– Aide, soror! aide, nene, pentru numele lui Dumnezeu! că m-ați omorât!

– Vezi! nu-ți spuneam eu că-i târziu! zice palpitând cocoana către profesor.

Directorul își introduce pe peron familia și strigă sever către macagiul care stă drept, cu mâna gata pe cureaua clopotului:

– Să nu tragi!... Nu e voie să suni! Măriile lor n-au isprăvit încă; mai au treabă aici!

Apoi către suverani:

– Măriile-Voastre, am onoare pentru ca să vă recomand familia mea: consoarta mea, copiii mei, amicul meu!

Și pe urmă către copii:

– Sărutați mâna!

Copiii se aruncă și execută ordinul. Măriile lor sunt din ce în ce mai veseli.

– Am auzit, dragă, zice Doamnei nevasta directorului, că ați fostără cam bolnăvioară! Mi-a părut grozav de rău... Încă-i ziceam lui dom'profesor, amicul nostru, zic: vezi dumneata, dacă o prințesă și tot nu se poate pune cu voia lui Dumnezeu; dar noi aștia!... Dar acu te-ai făcut bine... Se vede... Fie că frumoasă ești! să nu-ți fie de deochi! să trăiești!...

Totdeauna unul dintre copiii domnului director, cari privesc foarte curioși pe suverani, își scobește o nară cu degetul. Mama îi dă o palmă peste mână.

– Nu ți-e rușine să bagi mâna-n nas!... ștezi frumos! te vede Madam Carol!

Copilul plânge. Domnul profesor îl smucește de mână și-l bagă la arest în sala de așteptare clasa a doua. Măria sa Doamna intervine pe lângă domnul director în favoarea micului vinovat, care urlă tare în arest. Tatăl cedează înaltei influențe și dă drumul băiatului:

– Taci din gură, măgarule! și sărută mâna Măriei-Sale: dumneaei s-a rugat să te iert!

Suveranii s-au urcat și se arată plini de veselie la fereastra vagonului. Directorul se hotărăște, în sfârșit, după stăruința șefului gării, să permită a se suna al treilea. Trenul se pune în mișcare. Urale și muzică. Bărbații fac semne de adio cu pălăriile, damele *bezèle* călduroase; directorul se șterge de sudoare obosit, iar nevasta lui strigă cât se poate către Doamna:

– La revedere! *bon amusement!* Nu ne uitați p-acolo! la revedere!

Când trenul a pornit bine, o altă trăsură sosește în goană mai turbată. Decanul avocaților coboară trăgându-și după dânsul cocoana, care trage după dânsa o interminabilă rochie de catifea verde cu funde bogate de *satîn rose*. Amândoi își fac loc cu furie prin mulțime, care acum a rupt rândurile și iese în dezordine.

- A plecat? zice dezolată cocoana.

- Da, a plecat, i se răspunde.

- Cum se poate? trenul stă totdeauna treizeci și cinci de minute!

-Asta era tren domnesc, *ma chère*, zice nevasta directorului.

-Ce? era să v-aștepte Vodă și Doamna pe dv.? adaogă profesorul cu un zâmbet răutăcios de superioritate.

- Așa? vociferează decanul. Am înțeles!... Astea sunt iar intrigile lui dom' director: care va să zică numai dumnealui și familia și... amicul dumnealui să vază pe Măriile lor!

Pe urmă, întorcându-se la lumea care se duce:

- Iată, fraților, o probă mai mult că astăzi opozițiunea este considerată ca afară din națiune... Foarte bine... Vom lua act și de aceasta și vom protesta!

Decanul și familia sa au fost multă vreme la cuțite cu directorul și cu familia acestuia, deși damele erau surori. Chiar o polemică, „cât s-a putut mai parlamentară”, s-a urmat cu privire la aceasta, între cele două ebdomadare locale, „Drapelul” decanului și „Sentinela” amicului.

Tocmai la niște alegeri, o persoană de-naltă influență, aflând despre vrajba celor doi cumnați, a stărui de i-a împăcat, promițând serios că și anul viitor va fi o zi solemnă pentru orașelul Z... și atunci trenul domnesc o să se oprească acolo un ceas... și douăzeci și cinci de minute.

TEMĂ ȘI VARIAȚIUNI

TEMA

Aseară, pe la 6 ore, un foc a izbucnit la o casă peste drum de cazarma Cuza în Dealul Spirii. Mulțumită activității pompierilor și soldaților, focul, deși bătea un vânt puternic, a fost năbușit în câteva minute. Pagubele nu sunt prea însemnate.

(Universul)

VARIAȚIUNI

I

De patru ani împliniți aproape de când reacțiunea ține în gheare Belgia Orientului, care din lipsă de energie în evoluțiunea ei cătră progres, un progres bine definit de aminteri prin spiritul tradițional și istoric, și ocazionat întrucâtva, deși jenat oarecum, de evenimentele economice din urmă, în care duplicitatea reacțiunii a întrecut toate marginile și a atins limita tuturor speranțelor de îndreptare, speranțe ce nu pot fi întemeiate pe câtă vreme reacțiunea cu oamenii ei fatali, cari nu se tem nici de lege, nici de Dumnezeu, nici de judecata, nepărtinitoare dar aspră, a Istoriei, au avut cinismul prototipic și revoltător s-o declare, cu cea mai enormă dezinvolvură și exuberanță într-o memorabilă ședință a parlamentului, care a avut imprudența, sau, mai bine zis, impudența de a-și pune botul pe labe și, strigând ca mamelucii *mea culpa*, au trecut la ordinea zilei, ordine de zi pe care Istoria unei țări, ce se mai bucură de cea din urmă doză de respect de sine, trebuie s-o înregistreze cu dezgust și rușine, deoarece când *sic volo, sic jubeo* domnește într-o țară ca maximă de înaltă politică și când, ca rațiune de stat, se constituie bunul plac al unor reacționari fiefați, nu ne putem aștepta decât la atâtea și atâtea infamii de tot soiul și altele încă, dar însă nu credeam pentru ca să ajungem aici, nu credeam, o mărturisim *coram populo*, oricât am fi crezut de infamă reacțiunea concentrată și atotputernică, să ajungem și la incendii ca acela ce s-a petrecut în Dealul Spirii peste drum de cazarma Cuza, care trebuie să serve cetățenilor de învățătură și să rămâie o pată neștearsă și indelebilă asupra acestui negru regim, pretins alb, regim al incendiului, căci dacă pompierii, opera venerabilului și bătrânului general Florescu, nu stingeau focul, cine știe cât mai ardea!!!

(Un ziar opozant fără programă, nuanță liberal-conservatoare)

Aseară iust la orele când puneam ziarul ediția a cincea supt presă, în Dealul Spirei vis-à-vis de casarma Cuza, un incendiu a sbucnit.

Din cauza vântului violente, care sufla puternic de la occidente spre oriinte, incendiul a produs o mare panică printre cetățiani și cetățiane.

Pompierii cu câțiva serginți și oficiali – generarele era absinte – au mers la localitate, unde cu greu au sbutit să năbușească sinistrul, care apăruse deja la steriorele casii atinse.

Cu această ocasiune vom repeți dechiarățiunile făcute în organul nostru de atâtea ori, privitoare la instituțiunea pompierilor.

Am zis, zicem și de datorita noastră este să o repețim mereu protivnicilor noștri de la guvern:

Speriința ne-a probat până la evidință că:

până când nu vom avea pompieri-cetățiani,

până când nu vom avea cetățiani-pompieri

nu vom sbuti să ridicăm această instituțiune la treapta la care ea în Occidente s-a ridicat.

Să avem patriotismul a lăsa deoparte spiritul de partită și să ne întrebăm:

Până când cu spediinte?

Este cineva pompier? – trebuie să fie și cetățian;

Este cineva cetățian? – trebuie să fie și pompier.

Aceasta este eficace,

este ecitabile,

speditiv,

iust.

Speriința din Dealul Spirii până la stremitate ne-a probat că sperietura cetățianilor și cetățianelor nesperiinți adesea cauza lățirii extraordinare a sinistrelor este.

Să căutăm deci:

a avea pompieri-cetățiani,

a avea cetățiani-pompieri.

Numai cu condițiune d-a fi cetățian cineva un bun pompier este, și viceversa.

Și se înțelege că aceea ce zicem în cetății despre cetățiani, vom zice la sate despre sătiani:

pompieri-sătiani,

sătiani-pompieri.

Dar ne vor întreba protivnicii noștri:

Cine va comanda pe pompierii-cetățiani? pe pompierii-sătiani?

Răspundem:

Ingenierii,

Ingenierii competenți, inteligenți, prudenți, independenți, speriiinți.

Numai astfel instituțiunea pompierilor, puternică, va da roade scelinți.

(Un ziar opozant cu câteva programe, nuanță trandafirie)

3

Décidément Maître Printemps n'est pas gai cette année-ci: du vent, de la pluie, de la pluie, du vent. Nos mondaines perdent leurs heures à regarder le baromètre, qui, insensible comme cette vieille Mère Nature, baisse, baisse toujours, on dirait les actions du Panama. Le Dieu Plaisir et la Fée Bamboche s'entêtent à tenir fermés leurs temples, en dépit des vœux de leurs fervents fidèles; partant, plus d'encens sur leurs autels jadis si chargés de fleurs. C'est insensé comme on ne s'amuse plus en cette malheureuse fin de siècle, qui n'en finit plus avec ses surprises ravacholiennes.

Hier un grand incendie a eu lieu dans le Dealul Spirii. Faute d'amusement, une émotion vaut toujours mieux que l'ennui. Le coup d'oeil était vraiment assez pittoresque. Beaucoup de monde à l'incendie. Notons en passant M-me Chose, une brune descendue d'un cadre de Murillo, en robe de chambre, superbe dans son négligé transparent; M-me Machin, un Rubens, non moins élégante, toute rouge d'émotion; la toute jeune M-me Bigoudiano, un rêve brillant de Watteau, ravissante avec sa chevelure blonde or qui frise naturellement sans aucun artifice, un bouton de rose sur le point de s'épanouir aux rayons de Phoebus, harmonisant très-heureusement avec le ton rougeâtre des flammes légèrement estompé par le voile de la fumée. J'en passe et des meilleurs, dont le nom m'échappe. Puis un essaim de jeunes filles, fraîches comme des violettes qu'on vient de cueillir au bord du ruisseau limpide, les unes plus charmantes que les autres, et que l'incendie avec ses flammes, qui rappelaient les contes fantastiques d'Hoffmann, et les braves et infatigables pompiers avec leurs manoeuvres paraissaient beaucoup amuser.

Après l'incendie, chambrée des plus select ches le rôtisseur du coin.

(Un journal chic)

4

Mai multe ziare ale opoziției vorbesc cu un zgomot asurzitor despre un incendiu ce ar fi avut loc în Dealul Spirii peste drum de cazarma Cuza. Cu această ocazie încăleacă iar pe faimosul dumnealor *Dada*, aruncând în spinarea reacțiunii (sic) răspunderea pentru acest sinistru. Întrucât trebuie să pună publicul temei pe spusele acestor foi, ce nu mai au cătuși de puțin respect de adevăr, iată:

Din sorginte oficială aflăm că nu a fost nici un incendiu ieri în Dealul Spirii. Sinistrul cel grozav este o pură invențiune ieșită din fantazia nesecată și din bogatul arsenal de calomnii al adversarilor noștri.

(Un ziar oficios)